

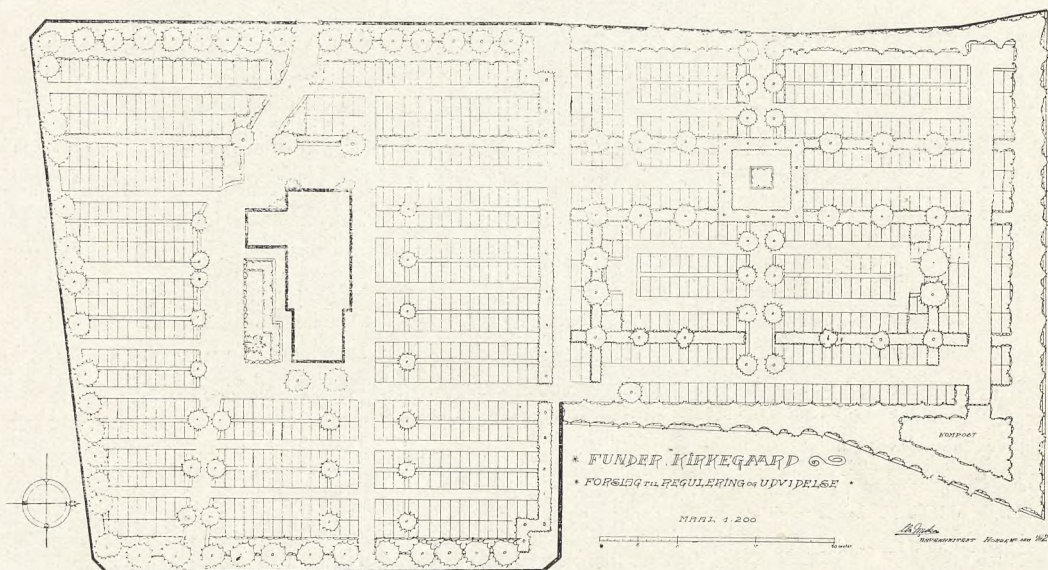
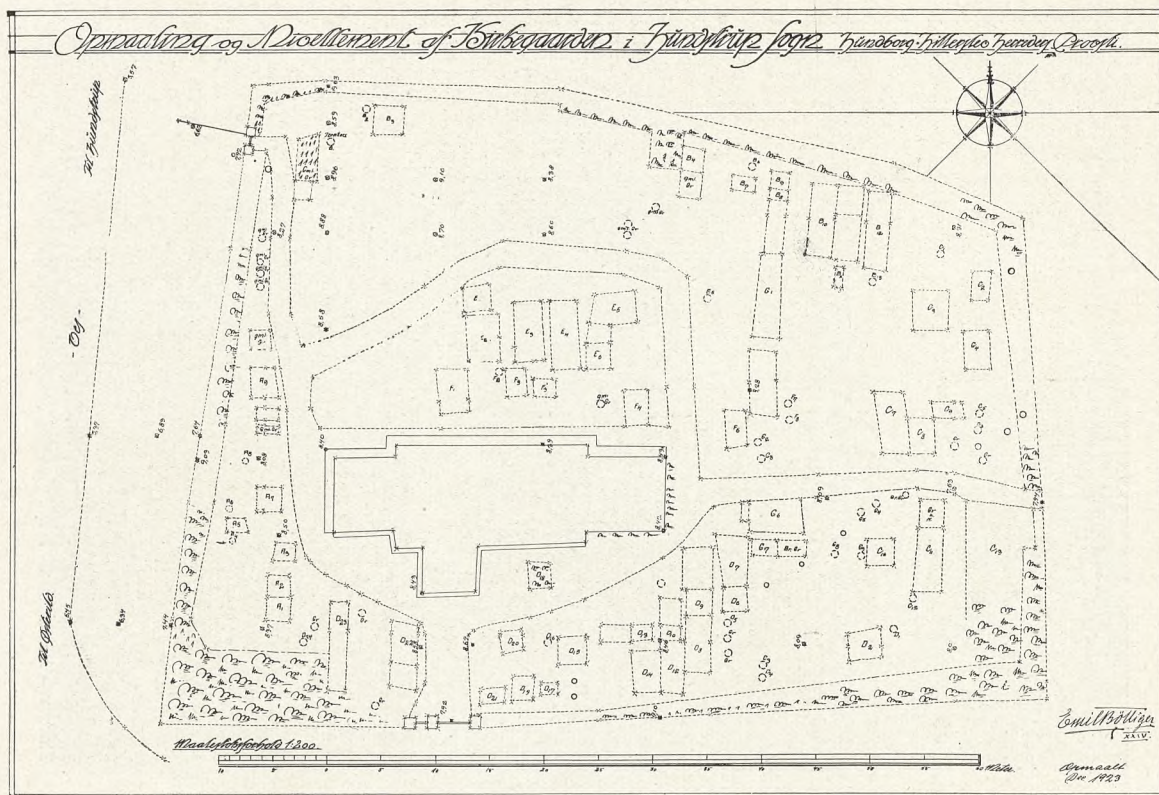
Regulering af Landsbykirkegaarde.

I Henhold til Bestemmelserne i den kongelige Anordning om Kirkegaarde af 10. December 1928 § II kan bestaaende Kirkegaarde, hvor det tiltrænges, af „Synet“ forlanges planeret og reguleret samt forsynet med det fornødne Antal Gange af tilstrækkelig Bredde, og det fremgaar af en tidligere Paragraf i denne Anordning, hvad man anser for det „fornødne“ Antal Gange (§ 6, Stk. 3). Dette er ganske naturligt den Norm, at hvert Gravsted skal være tilgængeligt fra en Gang. Andetsteds fastslaas det (§ 6, Stk. 1), at ved Planering forstaas, at Gravstedet med tilhørende Gang skal danne en jævn Flade; dog udelukker dette naturligvis ikke, at Gravstedsjorden kan ligge nogle faa Centimeter over Gangfladen, saaledes som det er Kotype. Med disse to Punkter er da fastslaet, at en Mængde Kirkegaarde maa skride til en Regulering af Gravpladserne og Kirkegaardsjorden; thi overmaade mange Landsbykirkegaarde tilfredsstillende ikke disse koncise Fordringer, der yderligere er specificeret i Fordringerne om ganske bestemte Gangbredder etc. etc. Da dette Reguleringsarbejde er brændende saa mange Steder, har Redaktionen ment det paa sin Plads at tage det op til nærmere Behandling, og der skal i Tilslutning til denne Redegørelse vises nogle Eksempler paa Kirkegaarde, der trænger til Regulering, er under Regulering eller allerede er færdig-

(Teksten fortsættes S. 105).

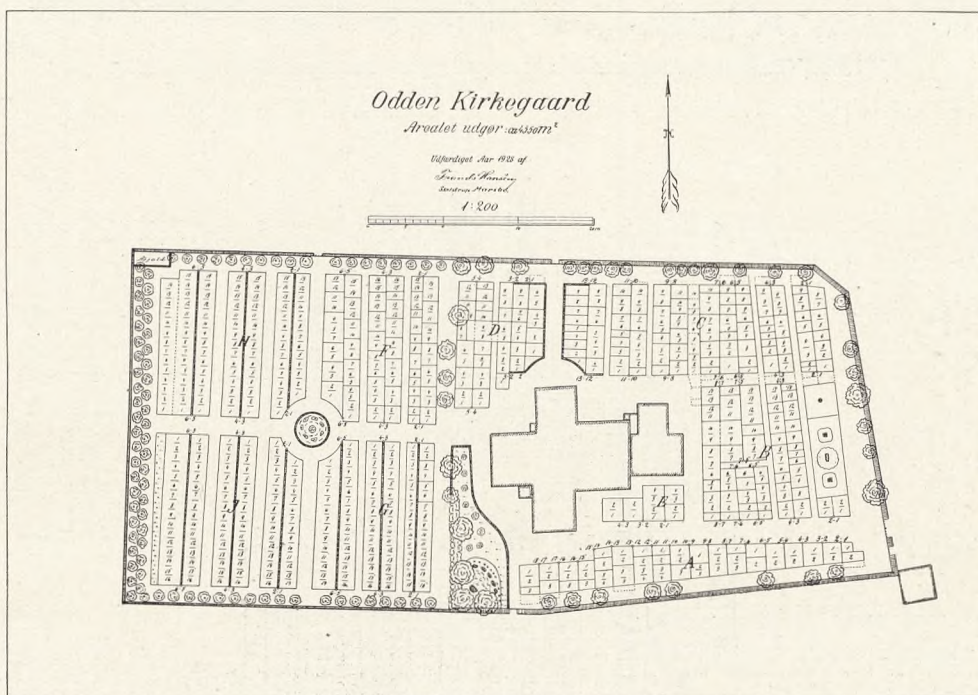
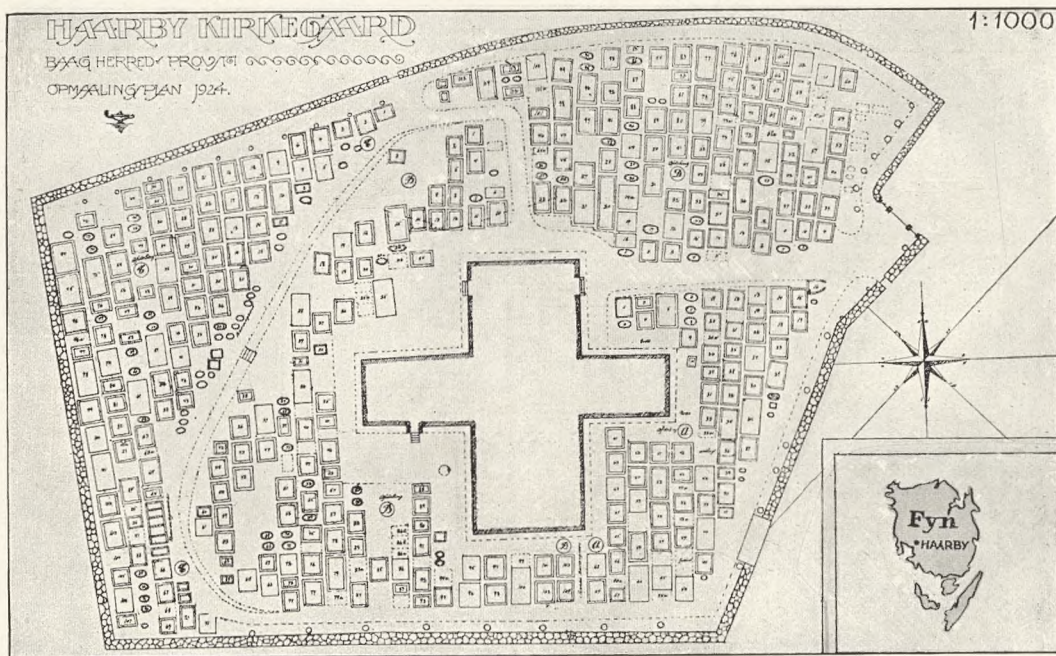
Trods Sammenblandingen af forskelligartede Monumenter og en tilfældig Ordning af Gravstederne i Forhold til hinanden giver dette Billede dog et hyggeligt Indtryk af en gammeldags Kirkegaard, særligt paa Grund af den frodige Bevoksning og det samlende Græstæppe paa de ubelagte Arealer.

Farum 1864, efter Maleri af *A. E. Kieldrup*.

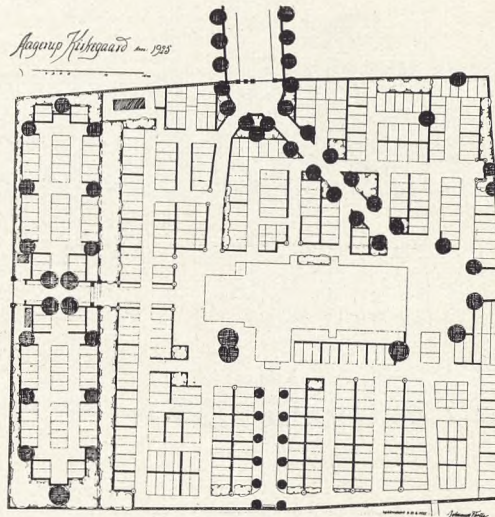
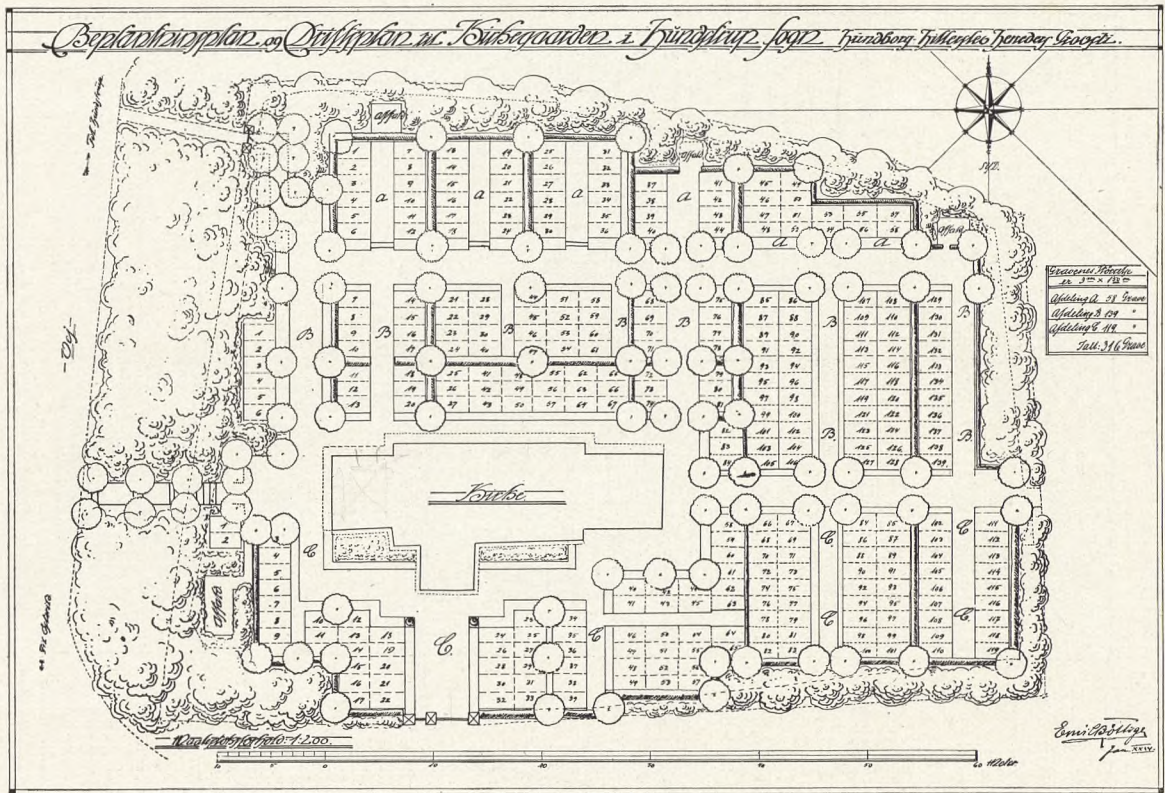
Ø.: Emil Böttiger: Opmaaling og Nivellement af Hundstrup Kirkegaard (Fyn), 1923.
Kortet udviser rigelig Plads til nye (og gamle) Grave.

N.: Chr. Nielsen: Plan til Regulering og Udvidelse af Funder Kirkegaard (Jyll.), 1927. Her er indført nye Beplantningsbælter og tilstrækkeligt Gange paa den gamle Del (tilvenstre paa Planen) samt paa den nye.

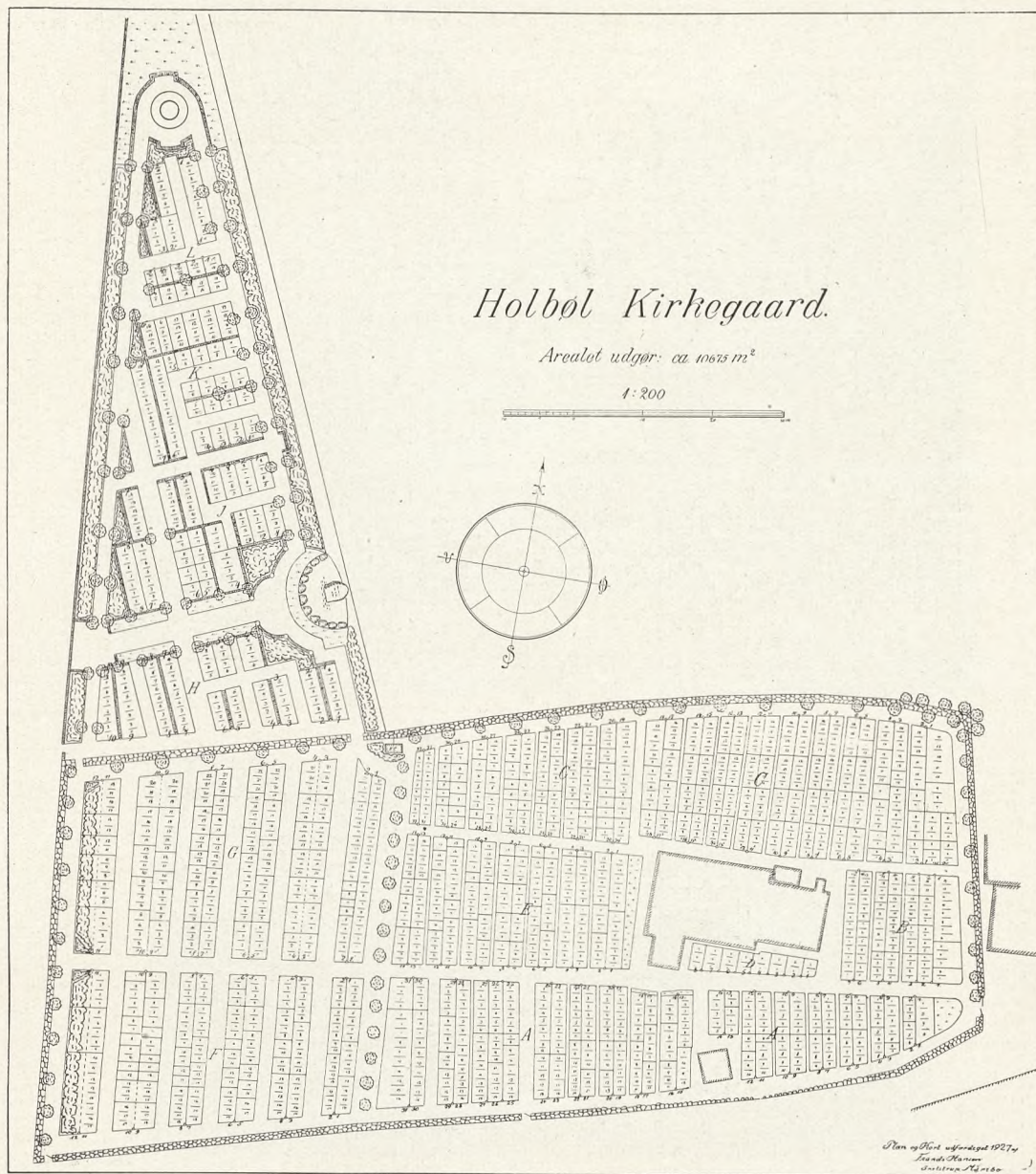
Ø.: Emil Böttiger: Opmaaling af Haarby Kirkegaard (Fyn), 1924. Gangene mellem Gravrækkerne er alt for smalle, men der er dog visse Steder Mulighed for Anlæggelse af nye Grave og Indførelse af bredere Gange.

N.: Frands Hansen: Plan til Regulering og Udvidelse af Odden Kirkegaard (Sjælland), 1928. Der er tilhøjre paa Planen antydet visse Grave (prikkede), som vil være at sløjfe for Indføring af nye Gange; tilvenstre Udvidelsen.

Ø.: Emil Böttiger: Plan til Beplantning og Omlæggelse af Hundstrup Kirkegaard (se Opmaalingsplanen øverst S. 102), 1924. Der er bleven Plads for temmelig megen Beplantning og tilstrækkeligt Gange.

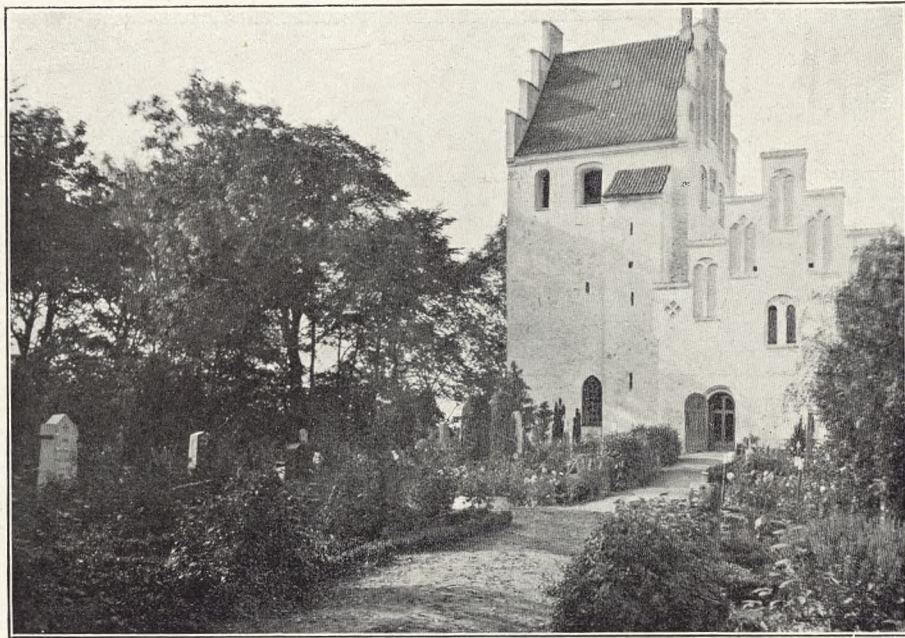
N.: Johannes Tholle: Plan til Omlæggelse, Udvidelse og Beplantning af Agerup Kirkegaard (v. Roskilde), 1925. De indlagte Gange støtter sig til de bestaaende; Udvidelsen tilvenstre muliggør til sin Tid en smukkere Adgang til Kirken end den nuværende.

regulerede. Men før vi gaar over til dette, skal der gives et Par Ord om Sagen.

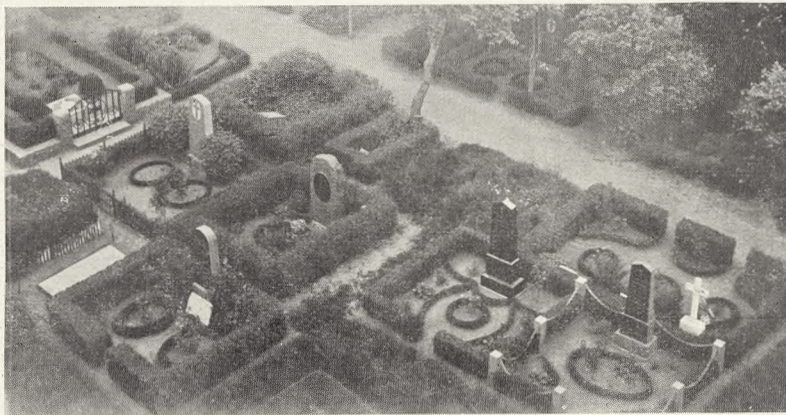
Jordreguleringen. Uden direkte at være nævnt i Anordningen som værende paa-krævet, henligger mange Kirkegaarde paa Landet i en saadan Forfatning, at en Jordregulering (Terrainregulering) er aldeles nødvendig, om de øvrige Bestemmelser ikke skal gøres illusoriske. Taget efter Lovens Bogstav danner maaske nok Gang (hvis en

Frands Hansen: Plan til Udvidelse af og Kort over Holbøl Kirkegaard (Sønderjyll.), 1927. Gravene paa den gamle Del (th.) ligger alt for tæt og har alt for smalle Gange; paa en tidligere Udvidelse (nederst tv.) er dette rettet, men først paa den sidste Udvidelse (øverst tv.) er der tillige indført nogen Beplantning, ligesom Anlægget er tilknyttet en Mindesten for de i Krigen 1914–18 Faldne.

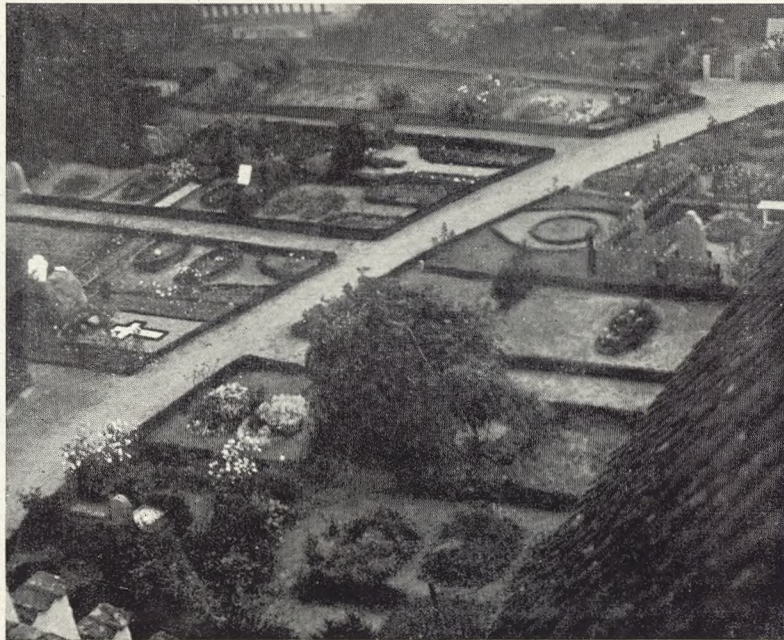
saadan findes) og Gravsted en sammenhængende Flade; men er dette Tilfældet paa den Maade, at hele Arealet har en (ofte meget stærk) Hældning til een eller anden Side, saaledes, at dersom der var lagt Gang ind derpaa, denne ikke vil kunne være vandret i Tværsnittet (og dette sidste maa naturligvis normalt være det rigtige) – da tilfredsstillende denne Jordform naturligvis ikke. Omvendt, hvis der indlægges Gange med

Ø.: Højelse Kirkegaard (Sjæll.). Billedet gengiver et hyggeligt og forholdsvis velordnet Parti.
 N.: Harboøre Kirkegaard (Jyll.) Trods velplejede Gravsteder nogen Uorden; men der er gode Muligheder for at faa indført retoucherende eller skjulende Beplantninger og tilstrækkeligt Gange.
 Luftfotografi fra 1927.

vandret Tværprofil, kommer Gang og Gravsted *ikke* til at danne en sammenhængende Flade, og det er da ikke i Overensstemmelse med Anordning og Lov. Ligesaa maa det forudsættes, at det ikke er Lovens og Anordningens Mening, at Gravstedet skal kunne have højst uheldige Hældninger til flere Sider. Det fremgaar af Lovens Aand, at et Gravsted normalt maa være vandret eller saa nær som muligt dette, om det skal være „rigtigt“. Paa saadanne Kirkegaarde med stærkt hældende Terrain, hvoraf der
(Teksten fortsættes S. 110).

Ø.: Søllerød Kirkegaard (Sjæll.). Billedet gengiver et særdeles velholdt og frodigt Kirkegaardsparti.
 N.: Harboøre Kirkegaard (Jyll.). De tætliggende Grave, der er velholdte, vanskeliggør det at indføre tilstrækkelige Gange og Plantninger. Luftfotografi fra 1927.

Ø.: Strøby Kirkegaard (Stevns). Her er tilstrækkeligt af Hovedgange, og disse indrammes af en lav Buksbombhæk, der sammen med den øvrige Bevoksning giver et umaadelig hyggeligt Indtryk. Foto 1928.
 N.: Hunseby Kirkegaard (Lolland). Ogsaa her indrammer velholdte Buksbombhække Grave og Gange og giver et godt Indtryk af Ro og Orden. Her er tilstrækkeligt Gange baade til Hovedfærdsel og mindre Færdsel til Gravene. Luftfotografi fra 1927.

Ø.: Munkebjergby Kirkegaard (Sjæll.). Nyplantede Buksbomhække trækker Linierne op til ny Gange.
Man ser indenfor disse, hvorledes Gravene forhen har ligget i Uorden. Foto 1927.

N.: Asminderup Kirkegaard (Odsherred). Gravene ligger alt for tæt, og det er meget vanskeligt at
faa indført nye og bredere Gange. Luftfotografi fra 1928.

findes mangfoldige baade paa Øerne og i Jylland, maa man da i Reglen skride til en Terassering af det Areal, der ikke er reglementeret, – et Arbejde, som kan blive meget omfattende, men som udført under sagkyndigt Tilsyn vil kunne forøge Skønheden paa Kirkegaarden i betydelig Grad, og som desuden forringer den Fare, der er om Vinteren ved Ligbæring, ligesom den efter sin Gennemførelse skaber større Tilfredshed hos Gravstedsbrugerne og i Almindelighed letter Færdselen.

Gravstedsregulering. Dennes Nødvendighed har sin Aarsag i den Sædvane, der er udvist ved Gravstedsudlægning gennem flere Generationer, og som er foregaaet derved, at der til Gaardenes Brug er udlagt større eller mindre Gravsteder, Side om Side, uden at der er sørget for fornøden Adgang dertil. Mange Kirkegaarde ejer ikke anden Gang, end den, der fører fra Kirkelaagen til Kirken, Indgangen, – andre har tillige en Gang rundt om Kirken, – atter andre har særlige Gange til Præstegaard og Degnebolig; forholdsvis faa er de Kirkegaarde, som er bleven stærkt benyttet, hvor der ogsaa er Gange til selve Gravstederne, og i endnu færre Tilfælde er disse Gange af den Bredde, saa der virkelig er den nødvendige Passage for Ligfærd, 1,65 m. Der kan være Gange af 30–50 cm Bredde imellem Gravene, men det vil paa disse være ganske umuligt at bære et Lig til Graven, uden at man gaar med den ene Bærerække indenfor Gravenes Hegn. Er Hegnene saa desuden af dødt Materiale (Gitter), maa de nødvendigvis fjernes under Ligfærden, et omstændeligt og for mange Parter irriterende Arbejde. Irriteret vil Gravstedsbrugerne ogsaa kunne blive over, at de faar nedtrampet Blomster eller væltet Mindesmærker etc., og ikke mindre pinligt kan det være at faa Jorden fra Gravens Gravning i Naboens Gravsted lagt over paa Ens eget. Der er nok af Aarsager til at søge disse Forhold ændret ved Indførelse af Gange af tilstrækkelig Bredde og i fornødent Omfang.

Indførelse af Gange. Foruden at have et rent praktisk Formaal (Færdselen) og der-Ejby Kirkegaard (v. Køge). Der mangler Gange mellem Gravene, og Buksbombækkene indrammer hovedsageligt kun ubevokset Jord. Den kraftige Bevoksning af Lætraer giver en god Indramning af Ydersiderne. Foto 1928.

ved at hjælpe med til at bevare Gravfreden for den Del, der er over Jorden, kan denne Foranstaltnings Gennemførelse ogsaa bevirke, at for dem, der ligger under Mulde, bliver Gravfreden mere sikker, idet den for Ledere og Myndigheder giver bedre Overblik og større Orden paa Kirkegaarden. Og er Indførelse af Gange og anden Regulering ledsaget af en gennemført Protokollering, vil man til enhver Tid kunne have rede paa alt af Betydning for Ordenens og Fredens Opretholdelse. Ved Indførelsen af Gange maa man ikke mindst have for Øje, at Kirkegaarden fungerer som Hvilested for vore Døde, og at man derfor skylder denne Funktion det første Hensyn. Derfor maa det til enhver Tid tages i Betragtning, at udfører man Reguleringen ved at lægge Gange hen over den ene Del af en Grav, og er dette ikke tydeligt protokolleret, vil man løbe den Risiko, at der i god Tro graves ned i fredet Gravjord ved Gangsiden, hvorved man kan komme ud for pinlige Forhold og forstyrrer Gravfreden. Principielt maa man derfor i Almindelighed hellere lægge en Gang hen over en hel Gravrække og udlægge Gravsted for Familierne et andet Sted, om det gøres fornødent, end man maa dele Gravene. Iøvrigt maa man ikke gaa for rigoristisk og skematisk frem. Der vil her og der være bedre Plads end andre Steder paa samme Kirkegaard, og det kan være lettere at faa en Gang indført ved at lade den knække og bøje af ved denne eller hin Grav end at forsøge at lade den gaa den lige Vej frem. Der maa til enhver Tid regnes med, at et Gravsted altid er Familiens kære Plet Jord, og rører man ved den paa brutal Maade, bliver Jorden dem blot dobbelt kær, hvorved Vanskelighederne for en praktisk Foranstaltnings Gennemførelse mangedobles. Der maa ved Reguleringer regnes med, at en betydelig Tid maa hengaa, før Foranstaltningen kan være gennemført, og der maa udvises megen Takt derved. En væsentlig Forudsætning for dette er det da, at der *kan* arbejdes paa langt Sigt, og at dette ogsaa gøres. Og da det vil være uheldigt og upraktisk paa selve Kirkegaarden at udmærke fremtidige Ganglinier, Sløjfninger etc., maa saadanne indføres paa Kirkestrøby Kirkegaard (Stevns). Buksbombhække opdeler Kirkegaarden til et smukt parterrelignende Anlæg, men der er ikke tilstrækkeligt med Gange. Foto 1928.

gaardskortet, eller der maa udfærdiges særlige Reguleringsplaner med tilhørende motiverede Beskrivelser, saa at Menighedsraadet kan være sikker paa, at der under skiftende Forhold og vekslende Kirkegaardsledere arbejdes støt frem imod det samme Maal: at gøre Kirkegaarden til et velordnet og smukt Sted.

De foranstaaende Billeder, der viser noget af dette, giver ogsaa et Indtryk af, i hvor høj Grad Beplantningen er af Betydning for Ordenen paa Kirkegaarden, og dette Spørgsmaal vil derfor blive gjort til Genstand for en udførlig Omtale i et senere Hefte af *Vore Kirkegaarde*.

* * *

I Tilknytning til Bemærkningerne om Landsbykirkegaardens Regulering findes paa dette Heftes Tillægssider den af „Foreningen for Kirkegaardskultur“ udarbejdede Vedtægt for Landsbykirkegaarde.

Billedet:

Asnæs Kirkegaard (Odsherred). Her er formentlig tilstrækkeligt Gange; men da de ikke er indrammede paa saa smuk en Maade, saaledes som det er Tilfældet paa flere af de foregaaende Billeder, er Hovedindtrykket ikke saa ordentligt, som det kunde ønskes. Luftfotografi fra 1928.